

Аврамко Т. О.,

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНЦІЯ

У статті розглядаються проблеми комунікації та труднощі, які можуть виникнути в процесі спілкування; акцентується увага на важливості навчання мовленнєвому етикету й міжкультурній компетенції, які підвищують здатність ефективно виконувати міжнародні завдання.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, загальна компетенція, соціальне поведіння, контактне спілкування, суспільні відносини.

В статье рассматриваются проблемы коммуникации и трудности, которые могут возникнуть в процессе общения; акцентируется внимание на необходимости обучения речевому этикету и межкультурной компетенции, которые повышают способности решать международные задания.

Ключевые слова: межкультурная коммуникация, общая компетенция, социальное поведение, контактное общение, общественные отношения.

The article deals with the issue (problem) of communication. The sociocultural component of foreign language studying is described. Difficulties that may appear in the process of communication are investigated. Studying of speech etiquette and international business tasks have an aim to promote capabilities while solving international business tasks, because without the knowledge of the studied language there is no possibility to learn the language as the means of communication.

Key words: cross-cultural communication, overall competence, social conduct, contact communication, social relations.

На нинішньому етапі розвитку людського суспільства, етапі глобалізації та інтенсифікації контактів між людьми, народами й цивілізаціями особливого значення набуває міжкультурна комунікація. Оскільки сучасна концепція іншомовної освіти будується на інтегрованому навчанні мови й культури різних країн, то й використання їх у суспільстві відображає загальну культуру населення. Актуальність даної теми полягає в тому, що у зв'язку із інтенсивним розвитком міжнародних відносин, виникла потреба у фахівцях, які б могли виконувати роль посередника у мовній та міжкультурній комунікації.

На особливу увагу заслуговує нещодавно розроблена “концепція компетентності” як провідна ідея для сучасної національної системи освіти, суть якої полягає в тому, що “... система освіти тільки тоді може вважатися ефективною, коли її результатом буде компетентна особистість, котра володіє не тільки знаннями, моральними якостями, але й уміє адекватно діяти у відповідних ситуаціях, застосовуючи здобуті знання й беручи на себе відповідальність за дану діяльність” [2, с. 15]. Як бачимо, компетентність можна вважати одним із вагомих критеріїв підготовки фахівців у вищих закладах освіти.

Комунікативна культураобов'язково включає в себе в якості базового компонента сформовану внутрішню готовність і спроможність до іншомовного мовленнєвого спілкування. Тому компетентність розглядається в контексті професійної діяльності, розуміється як інтегративне утворення особистості; вона характеризує рівень готовності людини до діяльності та ефективність здійснення останньої.

Комунікативна компетенція включає в себе мовний, мовленнєвий та соціокультурний компоненти.

Соціокультурна складова змісту навчання передбачає ознайомлення із культурно-побутовими особливостями, манерою спілкування, нормами комунікативної поведінки й етикету народу, мову якого вивчаємо. Якщо ми говоримо про мовленнєвий етикет як про систему стандартних словесних формул, які вживаються у повсякденних ситуаціях: вітання, прощання, вибачення, прохання, – то необхідно зазначити, що саме в ньому найповнішою мірою виявляється стан мовної культури, етичної орієнтації між людьми [4, с. 37].

Мінімальною комунікативною одиницею є мовленнєва дія, яка характеризується тим, що вона завжди залежить від сукупності конкретних екстралінгвістичних чинників, які спонукають людину до мовної комунікації і визначають її мовленнєву поведінку, яка виражається, з одного боку, у стереотипних висловлюваннях, мовленнєвих кліше, з іншого – в індивідуальних мовленнєвих проявах конкретної особистості, у невербальних засобах спілкування.

Процеси інтеграції України в європейське та світове товариство, сучасні соціально-економічні умови розвитку суспільства висувають усе вищі вимоги до підготовки фахівців у галузі мовної освіти. Відводиться важлива роль формуванню багатомовної особистості, яка володіє міжкультурною комунікацією і поєднує в собі цінності рідної та іншомовної культур.

Датою народження міжкультурної комунікації як академічної дисципліни варто вважати 1954 рік, коли вийшла у світ книжка Є. Хола й Д. Трагера “Cultureas Communication” (“Культура як комунікація”), у якій автори вперше запропонували для широкого вживання термін “міжкультурна комунікація”, що відбивав, на їхню думку, особливу галузь людських взаємин. Пізніше основні положення та ідеї були більш докладно розвинені у відомій праці Е. Хола “The Silent Language” (“Німа мова”, 1959 р.), де автор показав тісний зв'язок між культурою й комунікацією. Розвиваючи свої ідеї, Хол дійшов висновку про необхідність навчання культурі.

Варто наголосити, що іншомовна комунікативна компетентність є інтегральною характеристикою професійної діяльності фахівця, яка охоплює такі **підструктури**:

- *діяльніснy* (знання, уміння, навички та способи здійснення професійної діяльності);
- *комунікативнy* (знання, уміння, навички та способи здійснення професійного спілкування).

Якщо компетентність характеризує знання, уміння, навички та способи організації спілкування, то компетентність – здатність фахівця використовувати набуті знання, сформовані вміння тощо.

Термін "міжкультурна комунікація" у вузькому змісті з'явився в літературі в 1970-х роках. У відомій праці Л. Самовара і Р. Портера "Комунікація між культурами" ("Communication between Cultures") наводиться визначення міжкультурної комунікації. До цього часу сформувався й науковий напрямок, серцевиною якого стало вивчення комунікативних невдач та їх наслідків у ситуаціях міжкультурного спілкування.

Як один з видів людської діяльності, мова виявляється складовою частиною культури, обумовленої сукупністю результатів людської діяльності в різних сферах життя: виробничої, суспільної, духовної. Однак, як форма існування мислення і, головне, як засіб спілкування, мова постає в одному ряді з культурою.

Мова – могутнє суспільне знаряддя, що формує людський потік в етнос, утворює націю через збереження й передачу культури, традицій, суспільної самосвідомості певного мовного колективу; вона – дзеркало навколишнього світу, що відображає дійсність і створює свою картину, специфічну й унікальну для кожної людини. Мова – скарбничка культури, тому і зберігає цінності останньої у лексиці, граматиці, ідіоматиці, прислів'ях, приказках, фольклорі.

Необхідно зазначити, що між представниками різних культур виявляються труднощі соціальної взаємодії. Наприклад, в деяких азіатських країнах слово "ні" використовується дуже рідко, а тому "так" може означати і "ні", і "можливо". Американський психолог Р. Браун дійшов висновку, що форми словесного спілкування вищих до нижчого збігаються з формами взаємного звертання добре знайомих, близьких людей рівного статусу, а форми звертання нижчих до вищого збігаються з тими, котрими взаємно користуються люди рівного статусу, мало знайомі один з одним.

Отже, іншомовна компетентність – це комплекс знань, умінь, навичок, які дозволяють успішно використовувати іноземну мову як у професійній діяльності, так і для самоосвіти й саморозвитку особистості [1, с.17]. Рівень ефективності комунікативного процесу зумовлений рівнем сформованості іншомовної комунікативної компетентності суб'єктів. Остання в свою чергу тлумачиться як інтегративне утворення особистості, яке має складну структуру й виступає як взаємодія і взаємопроникнення лінгвістичного, соціокультурного та комунікативного вміння, рівень сформованості яких дозволяє майбутньому спеціалісту ефективно здійснювати іншомовну, а отже, міжмовну, міжкультурну й міжособистісну комунікацію.

Література:

1. Ахманова О. С. Общее языкознание. Формы существования, функции, история языка / Ольга Сергеевна Ахманова. – М.: Просвещение, 1970. – 180 с.
2. Кравченко А. И. Общяя социология / Александр Иванович Кравченко. – М.: Высшая школа, 2001. – 481 с.
3. Реформатский А. А. Введение в языкознание / Реформатский Александр Александрович. – М.: Высшая школа, 2000. – 270 с.
4. Садохин А. П. Введение в теорию межкультурной коммуникации / Алексей Петрович Садохин. – М.: Высшая школа, 2005. – 310 с.
5. Татаренко А. Б. Компетентність – вимога сучасності / Андрей Борисович Татаренко. // Світло: науково-метод. інф. пізн.-освіт. часопис. – 1996. – № 1. – С. 57.
6. Шубин Е. П. Языковая коммуникация и обучение иностранным языкам/Евгений Павлович Шубин. – М.: Просвещение, 1972. – 350 с.